

YALLIG'LANISHGA QARSHI VOSITALAR VA ALLERGIYAGA QARSHI VOSITALAR

Namazova Nilufar Alimardanova

Toshkent tibbiyot akademiyasi, Termiz filiali

Farmakologiya va klinik-farmakologiya kafedrası assistenti.

nilufarnomozova140@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14543512>

Annotatsiya. Ushbu tezida yallig'lanishga va allergiyaga qarshi vositalar, ularning samaradorligi, ishlash mexanizmi, yon ta'sirlari va davolashdagi o'rni batafsil tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: yallig'lanish, allergiya, symptom, infektsiya, kortikosteroid, prednizolon, kasalliklar, reaksiyalar.

Yallig'lanish va allergiya hozirgi zamon tibbiyotining eng dolzarb muammolaridan hisoblanadi. Har ikki holat ham organizmning tabiiy reaksiyasi bo'lsa-da, ularning davomiyligi yoki kuchayishi inson sog'lig'iga zarar yetkazishi mumkin. Yallig'lanish va allergiyaga qarshi vositalar har ikkalasi ham keng qo'llaniladigan tibbiy preparatlar bo'lib, ular sog'liqni tiklashda va simptomlarni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Yallig'lanishga Qarshi Vositalar: Yallig'lanish - organizmning himoya reaksiyasining natijasi bo'lib, biror xavfli ta'sirga (infektsiya, jarohatlar, yoki boshqa noxush omillar) javoban rivojlanadi. Ammo, ba'zi hollarda, yallig'lanish ortiqcha va xavfli bo'lib, turli kasalliklar va holatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Yallig'lanishga qarshi vositalar bu jarayonni boshqarishga yordam beradi.

Nonsteroid Yallig'lanishga Qarshi Dori-darmonlar (NSAIDs): Aspirin, ibuprofen, diklofenak kabi dorilar bu guruhga kiradi. Bu dorilar prostaglandinlar ishlab chiqarilishini inhibe qilib, og'riqni kamaytiradi va yallig'lanishni kamaytiradi. Ular yallig'lanishga qarshi eng keng tarqalgan va samarali vositalardan biridir. Biroq, uzoq muddat foydalanish oshqozon-ichak tizimiga zarar yetkazishi, qon ivishini sekinlashtirishi va buyrak faoliyatini yomonlashtirishi mumkin.

Kortikosteroidlar: Prednizolon, deksametazon kabi dorilar kuchli yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatadi. Ular immun tizimini bostiradi va yallig'lanish jarayonini kamaytiradi. Biroq, ularning uzoq muddatli qo'llanilishi suyak muammolariga, qon bosimini oshishiga, shuningdek, boshqa bir qator salbiy ta'sirlar (masalan, semirish, diabet) keltirib chiqarishi mumkin.

Biologik Preparatlar: Yangi davolash metodlaridan biri bu biologik preparatlar bo'lib, ular maxsus yallig'lanish mediatorlarini bloklab, yallig'lanish jarayonlarini samarali boshqaradi. Ular revmatoid artrit, psoriatik artrit kabi kasalliklarni davolashda muvaffaqiyatli qo'llanilmoqda.

Allergiyaga Qarshi Vositalar: Allergiya – bu organizmning o'ziga zararli bo'lmagan moddalar (masalan, polen, hayvonlar qoshiqlari, oziq-ovqat) ga nisbatan noto'g'ri va haddan tashqari immun javobi. Allergik reaksiyalar insonning turli organlarida, jumladan teri, nafas olish tizimi va oshqozon-ichak tizimida ko'rinishi mumkin. Allergiyaga qarshi vositalar bu reaksiyalarni engillashtirish yoki to'xtatish uchun ishlab chiqilgan.

Antihistaminiklar: Histamin allergik reaksiyalarda asosiy ro'l o'ynaydi. Antihistaminiklar histaminning ta'sirini bloklaydi, bu esa allergik simptomlar, masalan, qichishish, burun oqishi va ko'zlarning qizarishini kamaytiradi. Zyrtek, Claritin, Tavegil kabi preparatlar keng tarqalgan.

Yangi avlod antihistaminiklari, masalan, loratadin va cetirizin, uyquchanlik kabi yon ta'sirlarni kamaytirishga qaratilgan.

Dekongestantlar: Bu preparatlar burun yo'llaridagi shishni kamaytiradi, nafas olishni osonlashtiradi. Ular adrenalin yoki pseudoefedrin kabi moddalardan foydalanib, burun qon tomirlarini toraytiradi. Dekongestantlar qisqa muddatda samarali bo'lsa-da, uzoq muddatli qo'llanilishi qon bosimini oshirishi mumkin.

Kortikosteroidlar: Allergik reaksiyalarni davolashda kortikosteroidlar ham samarali qo'llaniladi, chunki ular yallig'lanishning asosiy jarayonlarini inhibe qiladi. Nasal kortikosteroidlar, masalan, flutikazon va budesonid, allergik rinitni davolashda keng tarqalgan.

Yallig'lanishga va Allergiyaga Qarshi Vositalarning Samaradorligi va

Xatarlar:

Samaradorlik: Yallig'lanishga qarshi va allergiyaga qarshi vositalar ko'plab bemorlarda simptomlarni tez va samarali kamaytiradi. Ular og'riqni bartaraf etishda, yallig'lanishni kamaytirishda va allergik reaksiyalarni to'xtatishda muhim vosita hisoblanadi. Biologik preparatlar va kortikosteroidlar yuqori samaradorlikka ega, ammo ular faqat shifokor nazorati ostida qo'llanilishi lozim.

Yon ta'sirlar: Uzoq muddatli va bexosdan noto'g'ri qo'llanilishi turli salbiy ta'sirlarga olib kelishi mumkin. NSAID'lar oshqozon-ichak muammolari va qon ivishining buzilishi, antihistaminiklar uyquchanlik, kortikosteroidlar esa suyak siqilishi, semirish va diabet keltirib chiqarishi mumkin.

Kelajakdagi Tadqiqotlar va Yangi Vositalar: Bugungi kunda yallig'lanish va allergiya davolashda yangi texnologiyalar va biologik dori vositalari ishlab chiqilmoqda.

Genetik tadqiqotlar, molekulyar biologiya va yangi farmatsevtik vositalar orqali, yanada samarali, xavfsiz va yon ta'sirlari minimal bo'lgan dori vositalari yaratish imkoniyatlari mavjud.

Yangi immunoterapiya usullari allergiya va yallig'lanish bilan bog'liq kasalliklarni davolashda inqilobiy o'zgarishlar keltirib chiqarishi mumkin.

Xulosa: Yallig'lanishga qarshi va allergiyaga qarshi vositalar zamonaviy tibbiyotda juda muhim rol o'ynaydi. Ular inson sog'lig'ini tiklashda samarali vosita sifatida ishlatiladi, lekin har bir dori vositasining yon ta'sirlarini hisobga olish va mutaxassislar nazorati ostida qo'llash zarur.

Kelayotgan tadqiqotlar yangi va yanada samarali davolash usullarini taqdim etishi mumkin, bu esa bemorlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

REFERENCES

1. Kandel, E.R. (2006). Principles of Neural Science. McGraw-Hill.
2. Mann, R.D., & Andrews, E.B. (2000). Postmarketing Surveillance of NSAIDs. Drug Safety, 22(2), 85-98.
3. Bousquet, J., va boshqalar. (2010). ARIA 2008 Guidelines. Allergy, 65(8), 108-111.
4. Barnes, P.J. (2006). Corticosteroids in Respiratory Diseases. Lancet, 368(9538), 1075-1085.
5. Rang, H.P., va boshqalar. (2012). Rang & Dale's Pharmacology. Churchill Livingstone.
6. F 25 Farmakologiya: darslik / Munira Jo'raqulovna Allayeva [va b.].-T. "O'zkitobsavdonashriyoti", 2020.- 792 b. 570-659
7. <https://lex.uz/docs/-5341135>
8. <https://repository.tma.uz/xmlui/handle/1/674?show=full>